

בס"ד
הלכות שבת--ישיבת רבנו יצחק אלחנן ירושלים עיה"ק

מלאכת בישול 5
סימן שיח

בישול ממאכל בן דרוסאי עד כל צרכו
רא"ש ס' יא שם טור בית יוסף וש"ע סע' ד.
בדיעבד --משנה ברורה (כז)

בענין אמבטי ודין עירו סעיפים י"ב
גמ' ורש"י דף מב. "תר' נותן' עד 'מתני', תוס' ד'ה נותן וד'ה אבל, רמב"ם כב:ב-ו, ר"ן (יט:) ד'ה תנו רבנן עד סוף
הסוגיא
טור ב'י שו"ע ומ"ב סעיף י"ב (סיכום השיטת בס' שירת הים)

טפות שנשארות בכוס--אגרות משה א:צג, ד:עד בישול יט, אולם חוט שני כט:ז.

בענין מגיס סעיף יח
גמ' ביצה דף לד. "תניא אחד מביא', שבת דף יח: "וניחוש", תוס' ד'ה דלמא, רמב"ם ג:יא
טור ב'י דרכי משה שו"ע ומ"ב סעיף יח
חזון איש לז:טו
משנה ברורה (קיז)
אגרות משה ד:עד בישול ח-ט

מידע "נותן אדם המין לת

- רש"י – מדין תמאה גב
- תוספות – כאן מדובר
- רשב"א ורי"ן – כיוון
- מכל"ל, הני מילי בעירי ע

נתינת צונן לחמין בכ"ד ל

- האם מותר לתת צונן לחמי
  - רמב"ם (להבנת הבי"ט) –
  - צונן לחמין שבכל"ל.
- תוספות, רי"ן, רי"ז וטוון
- הפריעה: כת
- ראשון לכל דב
- אד הרמ"א
- אפילו בכלל
- וכתב החי"א

נתינת חמין לצונן בכ"ד לש

- האם מותר לערוות מפלי רא
  - רי"ף, רמב"ם ורי"ן – מנו
  - תוספות – למעט צונן - ז
- הפריעה: משו
- אד המשני"ב
- והמנ"א (חי"ב
- מפרש בשו"י

עירוב חמין בצונן באמבטי

- האם מותר לערב חמין וצונן
  - רי"ף, רמב"ם ורי"ן – צונן
  - תוספות – אסור לגמרי א
  - רי"ן – צונן לחמין: אסור
  - טור (להבנת הבי"ט) – צונן לר

סיכום הדעות האם מותר לתת מים לתוך מיחם חם:

מיחם מים ממנו מים חמים	מיחם מים שפיגלו מן האש
מים מועטים	מים מועטים
אסור	מתב ?
אסור	אסור
אבני (לדעת ר' יהודה)	אסור

סיכום הדעות בטבלה, מתי ניתן לתת מים מרובים למיחם שפיגה ממנו מים חמים: (בי"ט)

שיעור לצרף	שיעור להפסיד
אסור	מותר
מותר	מותר

- השו"ע (נפע"ב) פסק ע"פ הרמב"ם כרב אדא בר מתנא וכשמואל: "מיחם שפיגה ממנו מים חמין – מותר לתוך לתוכו מים צונן כדי להפסיד".
- והרמ"א הוסיף ע"פ התוס', אחר המילה "צונן" את המילה "מרובים", שרק כשהמים מרובים מותר ליתנם לתוך המיחם, שאחרת יש חשש שהמים יתבשלו.

עירוב חמין בצונן באמבטי, ספל וכוס

שבת מב ע"א (פרק בירה)

תנו רבנן: נותן אדם חמין לתוך הצונן, ולא הצונן לתוך החמין דברי בית שמאי. ובית הלל אומר: בין חמין לתוך הצונן, ובין צונן לתוך החמין מותר. במה דברים אמורים: בכוס (שלא חמה מאוד, והיא כלי שי' שי' (שי"ט)). אבל באמבטי (מתוך שהיא חמה ביותר, מותר דוחקא) חמין לתוך הצונן, ולא צונן לתוך החמין. ודבי שמועין בן מנסיא אומר:

אמר רב נחמן: הלכה כרבי שמועין בן מנסיא.

סבר רב יוסף למומר ספל (הכלי שאיתו רוחצים, שיש בו מים חמים מאוד) הרי הוא כאמבטי. אמר ליה אב"י: הני רבי חייא: ספל אינו כאמבטי (אלא כלי שינ).

ולמאי דסליק אדעתא מעיקרא דספל הרי הוא כאמבטי, ואמר רב נחמן הלכה כרבי שמועין בן מנסיא, אלא בשבת ודחיקא בדמין לכתא (שיוצא לדעת ר' שמעון בן מנסיא, שאסור כלל להתרחץ בחמין בשבת?) – מי סכרת רבי שמועין אסיפא קאי (שאסר לתת חמין של אמבטי לתוך צונן)? ארישא קאי (ר"ש אסר לתת צונן לתוך חמין, והתיר חמין לתוך צונן, בין בכוס ובין באמבטי)?

774 וכתב הר"ן (נ"ו) ומש"ס י"ב פ"ט שאין בזה "פסיק רישיה" של צורף תכלי, מפני שלא בטוח שהכלי יגיע לצורף, שבשביל לצרף כלי צורף להחיות את הכלי לכד הרבה זמן, ואח"כ לערות עליו מים, וכאן חומם את הכלי עם מים. והרב המגיד פ"ט כתב שכל שלא מכוון לצרף, אין ראוי לומר בו פסיק רישיה, שאין בזה מלאכה כלל.

הגברת הגומרא

מדוע ינותן אדם חמין לתוך הצונן, ולא הצונן לתוך החמין? (ב"י, בה"ל ד"ה והוא שלא יהיו בכל"י)

רש"י – מדוך תתאה גבר, מכיוון שהצונן הוא התחתון, אין בזה ביטול.

תוספות – כאן מדובר כשהצונן למטה מרובה מן החמין, ולכן אין הצונן מתבטל מהחמין שעליו.

רשב"א ר"י – כיוון שכשנותן חמין לצונן, הבעש"ל נעשה בכל"ש, ובכל"ש אין ביטול. ואף שיש ביטול בעירוי מכל"ר, הני מילי בעירוי על דבר יבש, אך בעירוי על דבר לח, כיוון שהכל מתערבב, חשיב ככל"ש שאין בו ביטול.

נתינת צונן לחמין בכל"ר לשתיה

האם מותר לתת צונן לחמין בכל"ר לצורך שתיה? (ב"י)

רמב"ם ולהגמגמ (י) – אסור, שהלכה כבית הלל, שמוותר לתת חמין מתוך אמבטי שהוא כל"ר לצונן, ואסור לתת צונן לחמין שבכל"ר.

תוספות, ר"י, ר"י וטור – בכל"ר לשתיה: מעט צונן - אסור, הרבה - מותר, כדין מיחס שפיניחו מן האש (כאבי).

הכרעה: כתב הרשב"א (שי"א) ע"פ הרמב"ם: "אמבטי (פי' כלי קרוח) פו של מרחץ נשלעת הש"ע דינה ככלי ראשון לכל דבר, שהיא מלאה מים חמין... – אין נותנין לה מים צונן, שהרי מחממן הרבה".

אד הרמ"א (שי"א) פסק כתוס', וסיעתו: "ואם המים מרובים כל כך שא"א שיתבטלו, רק שיפיגו צינתו, אפילו בכלי ראשון שרץ רק שלא יהיה על האש". וכ"פ המשגי"ב.

וכתב הח"י אדם (משגי"ב ס"ק פג) שמותר לתת מצונן לחמין, דוקא כששופך הכל יחד, ולא כששופך לאט.

נתינת חמין לצונן בכל"ר לשתיה

האם מותר לערוך מכלי ראשון לשתיה, לתוך מים צוננים? (ב"י)

ר"י, רמב"ם ור"י – מותר, אפילו כשהצונן מועט מהחמין. שהלכה כבית הלל, שבאמבטי מותר לתת חמין לצונן. תוספות – למעט צונן - אסור. להרבה צונן - מותר, כדין מיחס שפיניחו מן האש, וכהסברו של אביי.

הכרעה: משמע מהרשב"א (שי"א) שפסק כרמב"ם וסיעתו, שמוותר לערוך מכל"ר אפילו כשהצונן מועט.

אד המשגי"ב (שי"א עה) פסק כדעת התוס', שמוותר לערוך דוקא אם הצונן מרובים על החמין.

והרמב"א (חי"ב פ"י טז) כתב שראוי להתמנב כותס', הואיל וזו מחלוקת באיסור תורה, ועוד שאין היתר מפורש בש"ע, אלא רק משמע כד מדברין, ובפרט שנתנו לחמיר בזה, וגם אין בזה טרחא גדולה.

עירוב חמין בצונן באמבטי

האם מותר לערב חמין וצונן באמבטי שבכלי ראשון? (ב"י, תוס', שבת מב ע"א ד"ה מ"י סברתיה)

ר"י, רמב"ם ור"י – צונן לחמין: אסור. וחמין לצונן: מותר, כדעת בית הלל, וכמעשה רבא.

תוספות – אסור לגמרי אפילו בכל"ש, כדעת ר' שמעון בן מנסיא שקאי על חסיפא, ור"ב נחמן כתב שהלכה כמותו.

ר"י – צונן לחמין: אסור. וחמין לצונן: אסור הרבה חמין, ומותר מעט חמין. נלמד מדין מיחס שפינתו.

טור (להגמגמ ה"י) – צונן לחמין: אסור מעט צונן, ומותר הרבה צונן. וחמין לצונן: מותר.

ד"ר (כשממלא את כל הכלי מים) – אסור (שק"ל ל כ"ר"ש, שסובר שדבר שאינו מתכוון מותר).⁷⁷⁴

זים שפיניחו מן האש	
נטים מים מרובים	
(מוותר מק"י)	
מוותר	

חמנים: (ב"י)

י"ח ממנו מים חמין – מותר לתת לתוכו

ק כשהממים מרובים מותר ליתנם לתוך

א"י, ובית הלל אומרים: בין חמין לתוך

: והיא כלי שני (רש"י). אבל באמבטי (מתוך

בן מנסיא אסור.

אמבטי. אמר ליה אביי: הני רבי חייא:

הלכה כרבי שמעון בן מנסיא, אלא

שבת? – מי סברת רבי שמעון אסיפא

והיתר חמין לתוך צונן, בין בכוס ובין באמבטי? יגיע לצירוף, שבשבת לצרף כלי צריך להתחת

היוצא להלכה מדברי הראשונים:

כלי שני			כלי ראשון			תוספות	טור (להבנת הבי"ט)	רי"ף	רי"ף ורי"ן	להבנת הבי"ט	להבנת המ"מ (ע"פ הבי"ט)	להבנת המ"מ (ע"פ הבי"ח)	רמב"ם
כוס	ספל לרחיצה	אמבטי	לשתיה	אמבטי									
1	1	6	3	6	2				4				
	2	2	2	2									
1	1	1	2/3	2	5								
	2	2	2	2	4								
	1	4	4	4	4								

היוצא להלכה מדברי הפוסקים:

כלי שני		כלי ראשון שאינו על האש		שו"ע	רמ"א	משגי"ב
ספל לרחיצה / כוס	אמבטי	לשתיה	אמבטי			
1	1	4	4			
	2	2	2			
	3	3	5			

מקורא:

חמין לתוך צונן		צונן לתוך חמין	
מותר	מותר	מותר	מותר
מותר	מותר	מותר	מותר
מותר	מותר	מותר	מותר
מותר	מותר	מותר	מותר
מותר	מותר	מותר	מותר
מותר	מותר	מותר	מותר
מותר	מותר	מותר	מותר
מותר	מותר	מותר	מותר
מותר	מותר	מותר	מותר

שהרי מתחמץ מים חמים.

ין - מותר.
היא כלי שני.
היא כלי שני.

- שריי.
בכלי ראשון ⁷⁷⁵

ה: בגמרא
סיא וכאביי
הלל

כך שייך בו בישול.

תשובה: פשוט שאם האמת שקפה נמס נתבשל במים אחר שקלו גרעיני הקפה הוא דבר מבושל אם בשלו כל צרכו. ומסתבר שהוא אמת מדנמוח הקפה ונמס לגמרי וגם החום של שמוגה מאות שבשביל זה נתיבש כל כך שנעשה אבק הוא ג"כ בשול, וממילא אין בשול אחר בשול דהא יבש הוא, ומה שמרגישים טעם אחר בקפה שנמוח במים קרים מקפה שנמוח במים רותחים אינו כלום כדהוכחתי ממלח (לעיל ט"ו), מה שנסתפקת ע"פ מש"כ בעה"ש בסעיף כ"ח דאפלו אם האמת דנתבשל הטיי הוא רק בשול לעשותו פירא, לא מובן כוונתו דאם אך היה בהטיי מעשה בשול ממש דאי הוא בשול אף שהיה לעשות פירא, ואולי כוונתו שחזינן מזה שעלי הטיי לא סגי להו בבשול ההוא אלא הועיל בשול הראשון שמעתה יוכלו לבשל גם בבשול הזה שכל אחד עושה בביתו, וכתורמוס (שבת ע"ד) שמבשלין אותו ז' פעמים שלא נחשב מבושל כל צרכו עד שיתבשל כל מה שצריך, וזה ליכא בהקפה שנתבשל לגמרי. ומה שהביא השע"ת (שי"ח ס"ק כ') ממח"ב בשם זרע אמת שאסור לערות מכלי ראשון על צוקער אף שמבשלין אותו אינו מטעם דאין הדרך לאכול בעיניה שמה בכך וגם דאי הדרך גם לאכול בעיניה לתינוקות וגם לגדולים, רק שהוא מחמת שאין רוצים לאכול דבר מחוק הרבה דגם דבש אין אוכלין הרבה כדאיתא בקראי וכ"ש צוקער שעוד יותר מתוק, וא"כ בהכרח הוא מטעם אחר אולי נסתפק דשמו אינו מבושל או מחמת שלא ידוע לאינשי, וקפה נמס ידוע להאינשי שהוא מבושל, וגם כמדומני שנוהגין להיות בצוקער כהפמ"א שמביא שע"ת שם. וכן משמע ממ"ב ס"ק ע"א.

איברא דאני מחמיר לעצמי בין בקפה נמס ובין בצוקער ליתן בכלי שלישי אבל לדינא אין להחמיר. (יז) האם מותר לתת מלח שאינו מבושל בכלי שלישי.

תשובה: לע"ד הא כתבתי לעיל ס"ק ט"ו דבכלי שלישי לא מצינו שאיכא דברים שמתבשלין, ובמלח הא מפורש בגמ' להלישנא דאמר אביי תני ר' חייא מלח לחומרא דבכלי שני נמי בשלה וא"כ ודאי לא שייך להחמיר מכלי שלישי ובפרט שהעיקר לדינא דמלח מותר אף בכלי ראשון.

(יח) האם מותר ליתן בצלים או לימונים בכלי שני כתבלין.

תשובה: בצלים מפורש בעה"ש סעיף מ"ד דהוא כתבלין שמותר בכלי שני, והט"ז ס"ק י"ד אוסר בבצלים אבל ראיתו ממה שמתמקין ממירוחם אינה ראייה כדכתב בעה"ש שהוא מפני הרוטב והשומן ולמה שכתבתי לעיל ס"ק ט"ו בכלל אין ראייה מזה. אך אולי אין בצלים בכלל תבלין דהא חייבין במעשרות ועיין בתוס' נדה דף נ' ע"א ד"ה כל שחייב דשומין ובצלים הוא נמי תבלין ואף שראויין לאכילה בפני עצמן ולכן חייבים

במעשר עבדין נמי לטעמא, וג"כ אפשר שתבלין דמתני' דשבת איירי כשהוא תבלין לטעמא לבד ולא בצלים ושומים הראויין לאכילה ולכן יש להחמיר כהט"ז אבל לא מטעמיה, אלא משום דיש דברים שמתבשלין בכלי שני ולא ידוע לנו, אבל בכלי שלישי מותר. ולימונים יש לאסור בכלי שני ומותר בכלי שלישי.

ועל קאפע אינו מבושל וכן קאקאו שאין נאכלין והוא רק לתבלין לכאורה הם דאי בכלל סתם תבלין וא"כ מפורש במתני' שבכלי שני אינם מתבשלין ומותר ליתן לכתחלה, ותמוה על מה שעה"ש מחמיר בכלי שני וגם בכלי שלישי לדעתו, וכן משמע ממ"ב ס"ק ל"ט שאוסר גם קאווי שהוא קפה בכלי שני מטעם דיש דברים המתבשלים בכלי שני הא בתבלין מפורש שאין מתבשלין בכלי שני. בשלמא בעלי טיי אפשר לא נחשבו בכלל תבלין דהם לא ניתנו לטעמא אלא למראה ואינם בכלל תבלין שבמתני' ושייך לאיסתפוקי בהו אבל קפה וקאקאו שהן תבלין בדאי הרי הם בכלל תבלין שבמתני' וליכא ספק וצ"ע. ולמעשה צריך עכ"פ להחמיר בכלי שני ומותר בכלי שלישי.

(ט) האם מותר לערות מים מכ"ר לכלי שנותרו בו טיפי מים שנתבשלו ונצטננו.

תשובה: הנה יש חלוק בין טפות מים שלא מיתוסף בזה שום הנאה אף לא בכמות שאף במים קרים שהוא בשול דאורייתא אין בזה איסור להערוך הרבה פוסקים דפסיק רישא דלא ניחא לו שרי אף לכתחלה, ובטפות מים שהוא פחות מכשיעור אפשר אין להחמיר, אבל מ"מ כתבתי באג"מ ח"א ס"ס צ"ג שיש לאסור. שלכן בהיו מים רותחין שנצטננו שמעצם הדין אין בשול אחר בשול דכן סוברין רוב הפוסקים דאי לא שייך להחמיר בהטפות. ואם יש מים הרבה מבושלים שנצטננו יש לאסור לערות עלייהו הרבה מים רותחין באופן שגם המים הצוננין יעשו רותחין כיון דהוא פסיק רישא דניחא לו.

(כ) אם עירו מים מכ"ר לכלי שיש בו טיפי מים קרים שלא נתבשלו קודם האם מותר בדיעבד דכ' התפא"י (כלכלת שבת סוף הלי' חמום) דהמים שנתבשלו אינם בטלים.

תשובה: ובהדיחו כוס במים שלא נתבשלו כלל שנשארו טפות שכתבתי שיש לאסור פשוט שמותר מאחר דאינו איסור ברור כדלעיל, וסברת התפא"י דלא בטל בס' הוא בהיו הרבה מים שאיכא הנאה מהם ע"י ריבוי הכמות שהוא נאסר לא הותר ע"י בטול ברוב מטעם יש לו מתירין.

(כא) אי' במ"ב ססי' ש"ח בשם ס' תוספות ירושלים בסי' רנ"ג דמוליאיר שאינו גרוף אין שותין ממנו בשבת מפני שהוא עשוי פרקים מתיירא שמא יתאכל פירוקו והוא מוסיף מים, וכ' שלכן סאמאוא"ר אסור ליטול ממנו מים בשבת כשאינו גרוף מן הגחלים. שמעתי ממרן שליט"א שברוך מים חשמלי שלנו מותר ורצייתי לדעת טעמו.

ה. ברמב"ם [צח] כתב, אחד האופה את הפת או המבשל את המאכל או את הממנין (ו) או המחמם את המים הכל ענין אחד הוא:

חומ שני

בישול המים

(ז) או המחמם את המים. ענין מלאכה בישול הוא כל דבר לפי כרכו ומלכותו כגון אופה צעינן שהפת תהיה ראויה לאכילה ע"י אפייתו, וכן בישול סממנין צעינן שהיו ראויין למלית שמצשלים אותם וה"ה כל כיוצא בו. וצעינן בישול המים כתב הרמב"ם [צח] "המחמם את המים" ולא נקט לשון "בישול" כמו שכתב לענין מאכל או סממנין, והטעם מפני שהתועלת בבישול המים הוא חימוםם ולא כמו בבישול מאכלים שהתועלת היא לשנות את הדבר מכמות שהיה ולעשותו ראוי לאכילה ע"י האור, ומש"ה יש מן הראשונים [צו] דקצרי דיש בישול אחר בישול בלח דכשנצטנן נחבטל בישולם משא"כ בדבר יבש אף כשנצטנן מ"מ עדיין המאכל מתוקן שראוי לאכילה.

לנגזו מן הרטיבות שבו קודם שמערין בו מים חמים מכלי ראשון, דאפשר דהוי פסיק רישא דניחא ליה שיתבשלו המים כדי שלא יצטנן כוסו מן המים הזוונים, ואף אם הוא פסיק רישא דלא ניחא ליה מ"מ אסור. ואמנם אם אחר שמנגזים את הכוס עדיין נשארת לחות בחוך הכוס, מסתברא שאין לחוש בזה משום בישול, משום דצעינן שע"י הבישול של הדבר יהיה תיקון של הדבר שיש לו איזה חשיבות אלל בני אדם, משא"כ הלחות שנשארת אחר שמנגזים את הכוס אין בו ממשות של תיקון שיש לו חשיבות, לפיכך מותר לערות לחוכו מים מכלי ראשון.

וה"ה כיסוי קדירה שיש בו רטיבות שנצטנן לגמרי אסור להחזירה על הקדירה הרותחת.

אבל מותר להניח דבר גוש רותח על גבי צלחת שהיה זה מרק אף שנצטנן לגמרי, כיון דאיכא פלוגתא לגבי דין הגוש יש להקל בכה"ג.

ובן אם יש לכלוך דבוק בחוך הכלי, מותר לערות מים רותחים מכלי ראשון ואין לחוש בזה משום בישול כיון שאין בזה תיקון שיש לו חשיבות אלל בני אדם.

ואם הכלים מלוכלכים בשומן, אסור לערות רותחין עליהם משום שממחה את השומן והוי נולד, כ"כ במ"צ [צז]. ועיין בהגהות רע"א [צח] שכתב שיש לדון גם משום איסור בישול, עיי"ש.

ולא תיקשי מ"ט המחמם את המים חייב משום מצל הרז אין מלאכתו מתקיימת שהרי המים יצטננו תיכף לאחר חימום, וי"ל כיון שכל עיקר מלאכה בישול הוא שהמאכל או המים יהיו ראויים לאכילה ולשתיה וכשאוכל או שותה אותם הרי הוא מכלה אותם מן העולם, ממילא אין צריך שתהיה מלאכתו מתקיימת אלא לשעה זו שהמאכל עומד לאכול ולשתות ולשעה זו הרי מלאכתו מתקיימת.

בזמן רטובה ממים שלא נחבטלו או שנחבטלו מע"ש ונצטננו לגמרי, נוהגין להחמיר

שער הציון

[צח] פרק ט' הלכה א', הוצא לעיל: [צו] ועיין פר"מ יור"ד סי' ס"ח מש"כ דהמחמם את המים בשבת חייב אף שאין הבישול ניכר במים: [צז] סי' רנ"ג ס"ק ק': [צח] סי' רנ"ג על המג"א ס"ק מ"א:

Stirring Water

Water and other pure liquids (e.g. milk), once cooked, are exempted from this prohibition. If they were boiled and are still warm, liquids may be stirred, even while on a flame.¹⁴ (Once cooled, however, liquids are subject to all the restrictions of *bishul* and, like uncooked liquids, may not be stirred.)

B. Scooping Food from a Pot

Scooping food from a pot is a form of stirring, since it is inevitable that the food be stirred somewhat each time a spoon is inserted. Therefore, while a pot is over the flame it is forbidden to scoop out any food, even if it has been completely cooked.¹⁵ The pot should be lifted, or moved on the *blech* to an area not directly over the flame, while the food is scooped out.¹⁶

For example: when serving *cholent* Friday night, the pot must be lifted or moved off the flame while the *cholent* is doled out. However, this procedure is subject to the conditions of *חזרה* — *returning* (Chapter 5), and is not always permitted. There are cases where, once lifted, it would be forbidden to return the pot to its original position (e.g. the pot was left on an uncovered flame). In these cases one is permitted to scoop food from the pot without lifting it from the flame. One should be careful, however, not to stir the food when inserting the

14. בש"ת אבני נזר או"ח סוף סי' ג"ט כתב בשם ה"י מקוטנא דכמים לכך אין בו משום מגיס, ובאגרות משה (או"ח ח"ד סי' ע"ד דיני בישול סי"ק יד) כתב ע"ז דסברתו נכונה דבין למה שכתבתיו לעיל לדיעת הכלב משום דאויבא קרטיין שלא תבשיל, ובין לטעם התפארת שמאל שיש מקום לטעות, לנכא חשש במים אם כבר נרתחו ממש ע"ד. והנה כל זה נכון לפי הטעמים שהבאנו בדיעת הכלב, אבל לפ"מ שכתב בשערי ציון [ע' ציון 12] ולא ידע טעם הכלב צ"ע בהיתר זה דאולי יש טעם אחר לדיעת הכלב, אשר לפי אותו הטעם אין חילוק בין מים לשאר תבשילים. ומצאתי במקור חיים להחלות יאיר (בקיצור הלכות לסי' ש"ח ס"ח) דמבואר להדיא ולדיעת הכלב יש איסור מגיס אם במים.

15. מ"ב סי' ש"ח ס"ק ק"ג.

16. שו"ת אג"מ או"ח ח"ד סי' ע"ד דיני בישול ס"ק יא.

spoon. The same rule applies if the pot is too heavy to be lifted.¹⁷ [This ruling applies only to fully cooked food. If not completely cooked, it is absolutely forbidden to remove food from a pot by any method, as this causes the remaining contents of the pot to cook more speedily. (See Chapter 1.)]

Summary

It is forbidden to stir or to scoop food from a pot of fully cooked food while directly over a flame. The pot must first be lifted or moved away from the flame.

In a case where it would then be forbidden to return the pot to its position (see Chapter 5), fully cooked food may be scooped out (but not stirred) while directly over the flame.

Boiled liquids, while hot, are exempt from this prohibition. [Partially cooked food may never be scooped from its pot while it is *yad soledes bo*.]

17. חו"א סי' ל"ז. סי"ק י"ד, שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' ט"ג, שו"ת אז נרכזר ח"ה סי' י"ג.

וע' בשו"ת אג"מ או"ח ח"ד סי' ע"ד דיני בישול ס"ק ט שהחמיר בזה.